

Kapitán Gustav Mohapel:

Horský kanon doprovodným dělem.

„Úkol doprovodných baterií jest jedním z nejtěžších úkolů, které mohou býti svěřeny dělostřelectvu, ale též nejčestnější.“

(D-VI-2, čl. 140, 6. odst.)

O vlastnostech, které má mít doprovodné dělo, bylo již mnoho psáno a dostatečně byla osvětlena obtíž dopravit do samé blízkosti útočící pěchoty dělo, které by mělo dostatečnou ráži, značnou pohyblivost v terénu, dostatek střeliva a které by skýtalo co nejmenší cíl.

Nebudu se zabývat popisem takové ideální zbraně, která by měla motorisovanou lafetu, motorisované muniční vozy a p. Moje úvahy se týkají dneška, kdy naše pěchota má proti jiným armádám, bohatě vybaveným lehkými a hrubými minomety, jakož i organickým pěchotním dělostřelectvem, jen své 9 cm minomety u velitelství pěšího pluku, které pro svou donosnost jsou spíše zbraní praporu než pluku. Proto bývá naše pěchota podle potřeby posilována doprovodným dělostřelectvem, nejčastěji 75 cm horským kanonem vz. 15. Sluší již předem říci, že takové řešení doprovodu pěchoty jest jen východiskem z nouze a ne konečným řešením.

Vlastnosti.

Vahou své střely (asi 6 kg), počáteční rychlostí (od 238 do 360 m/sek.) i tvarem svých drah při použití různých náplní vyhovuje tento kanon přibližně vlastnostem, které požadujeme od doprovodného děla. I jeho pohyblivost je dostatečná, je-li naložen na soumarech, kteří jsou ovšem velkým cílem. Jeho pochodová rychlost je menší, než by bylo žádoucí. Zaujetí nebo opuštění palebného postavení baterií trvá 10 až 15 minut, což znamená dosti značnou ztrátu času. Zásobování střelivem je tvrdým oríškem.

Donosností 7 km v úloze doprovodného děla nebude plně využito; dělo ráže 75 cm a s donosností 4 až 5 km, která by postačila, mohlo by být skoro o polovinu lehčí, a proto i pohyblivější a rychlejší než horský kanon. Již z tohoto důvodu nelze doporučit trvalé zatížení pěchoty 75 cm horským kanonem.

Bude tedy použití tohoto děla v doprovodu pěchoty výjimkou, k o p r o m i s e m mezi požadavky pěchoty, která při některých útocích potřebuje v své blízkosti mohutnější zbraně, a požadavky dělostřelectva, pro které každé detašované dělo znamená úbytek na mohutnosti soustředění jeho palby, které mimo záloh je jediným mocným prostředkem vyššího velitele, kterým uplatňuje svůj vliv na průběh boje.

Taktické podmínky použití doprovodného děla.

Není pochyby, že se palba těžké doprovodné zbraně dá uplatnit v každé fázi boje pěchoty. Jde však o to zjistit, kdy je detašování dělostřelectva nezbytně nutné vzhledem na různé nevýhody, které toto řešení vždy skýtá.

Náš systém obrany je centralisací, které by detašování, t. j. drobení palby neodpovídalo. (Předsunuté baterie na podporu krycí posice a děla ve vyčkávacích postaveních proti tankům nebo nepřátelské zteči nepovažují za dělostřelectvo doprovodné. Možno však za ně vždy považovati pěchotní děla a minomety.)

Proto se naše předpisy zmiňují o doprovodném dělostřelectvu hlavně za úto ku: „Dělostřelectvo pro přímou podporu dodává, když toho vyžaduje situace, baterie nebo čety, které jsou dočasně přímo podřízeny velitelům jednotek pěchoty. Tyto částice tvoří doprovodné dělostřelectvo“. (G-V, čl. 297). Polní řád tu mluví o podřízení, což znamená, že velitel pěchoty smí disponovati jak palbou, tak i pohybem doprovodného dělostřelectva, je však také za jeho použití plně odpověděn. (Dělostřelectvo přímé podpory není podřízeno, velitel pěchoty disponuje jen jeho palbou.)

Podřízení doprovodného dělostřelectva je proto možné ve všech fázích boje, které pro dotčenou jednotku pěchoty znamenají útok: navázání dotyku, zahajovací boj, útok, využití úspěchu a pronásledování.

Síla doprovodné jednotky může býti různá.

Čl. 297 PR. mluví o „bateriích anebo četách, čl. 133 Cvičebního řádu pro horské baterie (D-VI-2) o „baterii, četě nebo poločetě“. Má-li býti doprovodné dělostřelectvo s to samo zajistiti kontinuitu palby, je třeba nejméně dvou děl, střídavě se přemísťujících; proto přidělení čet jest obvyklým řešením této otázky. I když je přidělena baterie, bývá nejčastěji rozdělena na čety.

Všimněme si nyní hned naložené čety horských kanonů, vyňaté z rámce horské baterie. Má 40 mužů, 18 dělových soumarů a buď 4 lehké voj. vozy na střelivo nebo 16 muničních soumarů. Četa v tandemu má 32 mužů, 10 dělových soumarů a 4 vozy nebo 16 muničních soumarů, je tedy stále ještě cílem značných rozměrů.

Vliv terénu.

Představme si četou horských kanonů, at již naloženou nebo v tandemu, která by opustila skryt a byla postřehnuta některým z nepřátelských děl. pozorovatelů. V několika minutách by byla nepřátelskou palbou vyřaděna z boje, aniž by tato oběť přinesla vlastní pěchotě nejmenší užitek. Nutno tu připomenouti bezbrannost a zranitelnost pochodu jící čety děl: ztráta každého soumara znamená alespoň 10 minut ztráty času, která vznikne překládáním nákladu, a poškození kterékoli dělové součástky (vyjímaje štíty) má za následek oslabení čety o jedno dělo, t. j. o celou polovinu palebné hodnoty. Pochodující četa se také nemůže brániti palbou. V přehledném terénu proto musíme vystačiti s dělostřelectvem přímé podpory.

Poslední rakouská ofensíva na italském bojišti je odstrašujícím příkladem použití doprovodného dělostřelectva: několik doprovodných baterií, které, byť i na široké frontě, překročily najednou poslední terénní vlnu, která je skrývala před zraky nepřítele, bylo zničeno italským dělostřelectvem tak rychle, že většina baterií nemohla ani zahájit palbu. Baterie dopravované mužstvem při tom trpěly ještě více než hipomobilní, poněvadž děla tažená v rozrytém terénu obsluhou jsou velkým cílem, který se nemůže rozptýliti.

Uplatní se proto doprovodné dělostřelectvo jen za útoku v terénu nepřehledném, v boji o malé terénní celky, uzavřené buď tvarem terénu (na př. řada malých, asi stejně vysokých terénních vln, z nichž jedna následuje za druhou), porostem (boj o lesní mýtiny) nebo stavbami (boj v osadách). Je to tedy vždy terén, v kterém oba protivníci nemohou využítí svého dělostřelectva přímé podpory.

Polní řád D-VIII-1 v části VI, čl. 73 a 74 praví o doprovodném dělostřelectvu: „Jednotky, které se pohybují blízko prvních linií pěchoty, jsou příliš vydány nepřátelské palbě a mohou manévrovati s žádoucí rychlostí a jistotou jen tehdy, dovoluje-li terén skrytý postup; kromě toho mohou vzít s sebou jen nepatrné zásoby střeliva, jejich zásobování během boje je skoro nemožné.“

Podle všech zkušeností hlavní příčinou neúspěchů doprovodného dělostřelectva bylo nejčastěji nesprávné ocenění terénu.

Podřízení doprovodného dělostřelectva.

Někdy můžeme podříditi doprovodné dělostřelectvo jednotkám pěchoty po tu dobu, kdy tyto jednotky nemohou spoléhati na palbu své přímé podpory; divisní dělostřelectvo jim poskytuje jen palby ochranné a „vytvoří tak jakousi ohradu, v níž pěchota operuje svými vlastními prostředky, hlavně těžkými kulomety a doprovodnými zbraněmi“ (PŘ., čl. 329). V tomto případě doprovodné dělostřelectvo doplňuje přímou podporu.

Jindy můžeme podříditi doprovodné dělostřelectvo pěší jednotce, která vede útok stále v nepřehledném terénu (na př. v lese) a nedostane vůbec dělostřelectva přímé podpory, které v tomto případě je doprovodným dělostřelectvem nahrazeno. Tu (podle velikosti terénních celků, o které se vede boj) někdy nevystačíme s doprovodnou četou a budeme musít dáti celou baterii.

Máme doprovodné dělostřelectvo podříditi rotě, praporu nebo pluku? Předpisy mluví všeobecně o „částicích pěchoty“, D-VIII-1, č. VI, čl. 72 pak praví: „Předvídáme-li, že se pěchota, obzvláště v pozdějších fázích útoku, setká s odporem, který musí zlomiti nečekažíc na pomoc dělostřelectva pro přímou podporu, můžeme jí přiděliti jednotky doprovodného dělostřelectva, které jsou přímo podřízeny velitelům pěších pluků nebo praporů.“ Na volbu zde mají vliv úvahy, zvláště velikost doprovodné jednotky. Doprovodná baterie se hodí pro pěší pluk; prapor příliš zatěžuje a rotu tím spíše. Byl jsem jednou při závěrečných cvičeních velitelem doprovodné baterie, podřízené rotě — předvojovému houfci. Vzdálenost předvojového houfce od předvojového houfu je pro manévr baterie nedostatečná. Při střetnutí se proto baterie dostala současně se svou rotou do palby kulometů a byla by ve skutečnosti asi utrpěla velké ztráty; musila se vracet zpět, kde zase překážela předvojovému houfu, který stál na silnici, a na konec zaujala ad hoc palebné postavení v lomu, odkud mělo výstřel jen jedno dělo. Toto přidělení bylo zřejmě pochybené.

Četa děl se dobře uplatní na stupni praporu, který i jako taktická jednotka vede boj. Při studiu palebného postavení a v stati „Spojení“ ukáží se ještě jiné výhody, které toto zařazení skýtá.

Je přirozené, že i úkol, terén, situace a dělitelnost doprovodné jednotky mohou mít vliv na její podřízení; různé případy tu vyžadují různého řešení.

Úkoly doprovodného dělostřelectva.

Cvičební řád pro horské baterie D-VI-2 praví o nich v čl. 133 až 140: „Úkolem doprovodných baterií (čty, poločety) je na krátkou vzdálenost zničit obranná zařízení nepřítele, která se stavějí v cestu vlastní postupující pěchotě a nemohou býti včas zdolána dělostřelectvem pro přímou podporu.“

Těchto obranných zařízení je mnoho. Která máme voliti za cíl? Naše mírová cvičení většinou přinášejí jen jediný druh těchto cílů: nepřátelské kulomety. Proto se často předpokládá, že tomu tak bude i za války. Sledujeme-li však bohaté vybavení pěchoty jiných států doprovodnými zbraněmi a způsob jejich použití, uvidíme, že nepřátelské kulomety (vyjímaje kulomety v krytech) může pěchota většinou sama umlčet svými kulomety (při převaze palby, kterou útočník musí mít), ale že tu jsou ještě nepřátelské lehké a hrubé minomety a pěchotní děla, které vesměs střelí nepřímou a nedají se zasáhnouti kulometem. Proto myslím, že doprovodné zbraně nepřítele budou velmi často cílem doprovodného dělostřelectva; tím spíše, že minometné čety našich pěších pluků nejsou dosti početné a nejsou vybaveny tak, aby mohly ze skrytého postavení působiti proti cílům, které nemohou pozorovati.

Moderní minomety a děla pěchoty jsou taženy koňmi, jsou proto rychlé a mají tak dokonalé zaměřovače a střelecké pomůcky, že mohou provést účinnou palbu i bez zastřílení (úplná příprava). Proti takovým zbraním obstojí jen zbraň stejně vybavená a přesná, na př. náš doprovodný kanon. Ovšemže i on bude hledaným cílem nepřátel. doprovodných zbraní.

Jak má velitel praporu vymezit úkol své doprovodné četě? Kdy ji zasadí? Dokud útok pokračuje, není třeba doprovodného dělostřelectva. Okamžik zasazení nastane, když bude prapor zastaven. Tu nejdříve velitel praporu zjistí, proč se 1. sled zastavil, rozhodne se, jak znovu získá převahu palby a v mezích tohoto rozhodnutí přiřkne doprovodné četě úkol.

Ten musí obsahovati označení cíle, žádaný účinek (na př. neutralisace) a časové podmínky. Způsob provedení (volbu postavení a p.) musí přenechat veliteli čety. Takový rozkaz velitele praporu může zníti na př.: „Neutralisujte nepřatel. minomet, skrytý za oním pahorkem v blízkosti osamocené břízy! Pohotovost k palbě hlase! Má-li pěchota využití střelby doprovodné čety k dalšímu postupu, smíme doprovodné četě přidělit jen jeden cíl.“

Často bude rozkaz velitele praporu předcházeti krátká rozmluva, o které praví D-VIII-1, část III, čl. 189: „Velitel pěchoty musí veliteli dělostřelectva oznámiti, jak chce svou úlohu provést a jakou podporu mu má dělostřelectvo poskytnouti. Podle potřeby učiní mu velitel dělostřelectva příslušné návrhy, jak by mohly jeho baterie v mezích akce pěchoty co nejúčinněji působiti, a upozorní velitele pěchoty na činitele, mající vliv na celkový účinek dělostřelectva (vzdálenost, rozptyl, ohrožování pěchoty, hluché prostory, zásoby střeliva) atd.“

V praxi se vyskytla také otázka, zda se má doprovodné dělostřelectvo zúčastniti děl. přípravy před vyražením útoku z výchozí základny. Nelze to doporučiti z těchto důvodů: Když se doprovodná četa zúčastní přípravy v palebném postavení svého oddílu, stihne vyrazivší pěchotu pozdě a může býti v nejkritičtější chvíli postrádána. Volí-li pro tuto palbu palebné postavení v blízkosti výchozí základny, prozradí se předčasně. V obou případech se pak obsluha děl předčasně unavuje.

(Příště dále.)

Podplukovník Josef Srstka:

Zbraně proti obrněným vozidlům.

Boj proti obrněným vozidlům (OV.) resp. tankům byl skoro výhradně jen bojem dělostřelectva. Lehké dělo bylo a i dnes jest považováno osádkou OV. za nebezpečného, podle vyjádření některých autorů dokonce za nejhoršího nepřítele.

Do jaké míry jest tento názor správný, o tom nás poučují zkušenosti z války a v poslední době poměrně často uveřejňované zkušenosti, získané na mírových střelnicích různých států. Víme, kdy a kde bylo za války dělem zničeno několik tanků, víme, kdo byl velitelem děla, známe okolnosti soubojů. O neúspěších mnohých izolovaných protitankových děl nejsou již zprávy tak četné a látku vyčerpávající. Avšak právě proto, že úspěch jedinců jest tak všeobecně dobře znám, vyvěrá sama sebou domněnka, že úspěchy byly výjimečné, více méně náhodné, v některých případech zaviněné nezkušeností osádky tanků a pochybnostmi o způsobu užití nové zbraně.

Soustředění dělové palby, nebo palba baterie řízené z pozorovatelný neosvědčily se v boji proti tankům ani ve válce a nemají kladných výsledků ani v míru na děl. střelnicích. Muselo by to býti velmi mohutné, ba téměř neuskutečnitelné soustředění, aby bylo dosaženo určitě potřebného počtu šťastných náhod. Nesmělo by býti ani rozptýlu děla a baterie, aby bylo možno vyvážit malý rozměr a velkou pohyblivost cílů přesností střelby, nepřihlížíme-li již k tomu, že pal. postavení jsou volena i se zřetelem k potřebám celku a že výkonnost děla a vlastnosti dráhy letu jsou vymezeny.

Byly konány pokusy na zvlášť přizpůsobených střelnicích. Na pohybující se vůz střílela celá baterie střelbou řízenou z pozorovatelný a izolované dělo přímo. Baterie nedocílila v daném čase a s daným počtem střeliva vůbec zásahu. Izolované dělo při přímé střelbě řízené dělovodem zasáhlo vůz za 90 vteřin třikrát, na trati dlouhé kolem 800 m. Vůz se pohyboval rychlostí 12 mil za hod. a směr měnil jen 3krát. Dle vzdálenosti bylo potřeba 3 až 9 ran k dosažení zásahu. Průměrně 5 ran. Obsluha děla skládala se z vybraného mužstva, poddůstojníci měli bohaté zkušenosti. Podél trati vozu byly zřetelně vyznačeny vzdálenosti tak, aby je obsluha děla jasně viděla. Sama obsluha nebyla po celou dobu příprav a střelby ani rušena, ani ohrožena a věděla, na kterém místě v terénu vyrazí vůz z krytu.

Pokus znovu potvrdil válečnou zkušenost, že po splnění určitých předpokladů může býti leh. děla s úspěchem, ovšem omezeným, užito